



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 372/2010-6

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. októbra 2010 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. arch. N. S., R., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 39 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 12 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 2, čl. 7 a čl. 22 Všeobecnej deklarácie ľudských práv rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredie, č... zo 16. februára 2009 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 So 133/2009 z 28. apríla 2010, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. arch. N. S. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 20. septembra 2010 doručené podanie Ing. arch. N. S., R. (ďalej len „sťažovateľka“), označené ako „*Sťažnosť*“. Na základe obsahu ústavný súd posudzoval podanie sťažovateľky ako sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 39 ústavy v spojení s čl. 12 ústavy a práv

podľa čl. 2, čl. 7 a čl. 22 Všeobecnej deklarácie ľudských práv (ďalej len „všeobecná deklarácia“) rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredie (ďalej len „Sociálna poisťovňa“), č... zo 16. februára 2009 (ďalej aj „namietané rozhodnutie“) a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 So 133/2009 z 28. apríla 2010 (ďalej aj „namietaný rozsudok“).

Zo sťažnosti a z priloženej dokumentácie vyplýva, že Sociálna poisťovňa rozhodnutím č... zo 16. februára 2009 priznala sťažovateľke starobný dôchodok v sume 334 Sk mesačne od 23. júna 2007, a to podľa § 65 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a podľa čl. 12 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o sociálnom zabezpečení publikovanej v Zbierke zákonov pod č. 53/2002 Z. z. (ďalej len „zmluva s Ukrajinou“).

Sťažovateľka tvrdí, že *„pri rozhodovaní o mojom starobnom dôchodku sociálna poisťovňa nezohľadnila alebo nedodrжала sa:*

- 1. Uznesenia – vlády ČSFR č. 905/90, č. 249/91, č. 452/91 a vlády SR č. 583/90, č. 185/91, č. 307/91, č. 664/91 a koncepcii presídlenia.*
- 2. Dohody medzi ČSR a ZSSR z 2. 12. 1959*
- 3. Zmluvy medzi SR a Ukrajinou z 5. 12. 2000 platnou z 1. 01. 2002*
- 4. Zakona č. 461/2003 § 65 (1).“*

Vzhľadom na uvedené sa sťažovateľka žalobou domáhala preskúmania zákonnosti namietaného rozhodnutia Sociálnej poisťovne, o ktorej rozhodol Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 25 Sd 81/2009-34 z 25. júna 2009 tak, že podľa § 250j ods. 2 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku zrušil rozhodnutie Sociálnej poisťovne č... zo 16. februára 2009. Sociálna poisťovňa podala proti označenému rozsudku krajského súdu odvolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 9 So 133/2009 z 28. apríla 2010 tak, že odvolaním napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že namietané rozhodnutie Sociálnej poisťovne potvrdil.

Podľa sťažovateľky „tak boli porušené moje základné práva ktoré sú zakotvené v Ústave SR druhá hlava čl. 12 a čl. 39 ale aj vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv z 10. 12. 1948 čl. 2, čl. 7 a čl. 22“.

Sťažovateľka navrhuje, aby „Ústavný súd rozsudok Najvyššieho súdu SR č. 9 So/133/2009 zo dňa 28. 04. 2010 zmeniť tak, že Sociálna poisťovňa svoje rozhodnutie o mojom starobnom dôchodku č... zo 16. 02. 2009 prehodnotí a prizná mi primeraný starobný dôchodok od dňa 23. 12. 2004 nie za 2.7343 roky a za 30 rokov odvedenej odbornej práce a ktorý mi vláda SR zaručila pri presídlení“.

Súčasťou sťažnosti je aj žiadosť sťažovateľky o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom,

neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Sťažovateľka namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 39 ústavy v spojení s čl. 12 ústavy, ako aj porušenie práv vyplývajúcich z čl. 2, čl. 7 a čl. 22 všeobecnej deklarácie.

1. K namietanému porušeniu práv podľa ústavy a všeobecnej deklarácie rozhodnutím Sociálnej poisťovne č... zo 16. februára 2009

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a predtým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

V danom prípade sťažovateľka mala možnosť domáhať sa žalobou preskúmania zákonnosti namietaného rozhodnutia Sociálnej poisťovne (čo aj využila), o ktorej bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o žalobe sťažovateľky vylučuje právomoc ústavného súdu. Z uvedeného dôvodu ústavný súd v tejto časti sťažnosť po predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

2. K namietanému porušeniu práv podľa ústavy a všeobecnej deklarácie rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 9 So 133/2009 z 28. apríla 2010

Z už uvedeného vyplýva, že najvyšší súd namietaným rozsudkom zmenil rozsudok krajského súdu č. k. 25 Sd 81/2009-34 z 25. júna 2009 tak, že rozhodnutie Sociálnej poisťovne č... zo 16. februára 2009 potvrdil (Sociálna poisťovňa týmto rozhodnutím priznala sťažovateľke starobný dôchodok v sume 334 Sk od 23. júna 2007, pozn.).

Z už citovaného § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu možno o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03).

V súvislosti so svojím ústavným postavením ústavný súd vo svojej stabilizovanej judikatúre zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou (mutatis mutandis II. ÚS 1/95,

II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, resp. či v konaní pred všeobecným súdom bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

Vychádzajúc z uvedených právnych názorov sa ústavný súd pri predbežnom prerokovaní časti sťažnosti, ktorou sťažovateľka namieta porušenie svojich práv podľa ústavy a všeobecnej deklarácie namietaným rozsudkom najvyššieho súdu, sústredil na posúdenie otázky, či táto jej časť nie je zjavne neopodstatnená.

V relevantnej časti odôvodnenia namietaného rozsudku najvyšší súd najprv sumarizoval skutkové okolnosti posudzovanej veci, keď uviedol:

„Z administratívneho spisu súd zistil, že navrhovateľka si žiadosťou spísanou dňa 23. júna 2007 uplatnila u odporkyne priznanie starobného dôchodku od 23. júna 2007. V konaní nespochybnila dobu poistenia získanú v období od 17. augusta 1967 do 12. marca 1998 na území Ukrajiny a na území Slovenskej republiky za obdobie jej evidencie ako nezamestnanej od 9. apríla 1998 31. decembra 2000 v rozsahu 998 dní (t. j. 2,7343 roku).

Navrhovateľka namietala, že odporkyňa pri rozhodnutí o jej nároku na starobný dôchodok neaplikovala Dohodou medzi ZSSR a ČSSR o sociálnom zabezpečení č. 116/1960 Zb. Namietala predovšetkým skutočnosť, že na územie Slovenskej republiky sa presídlila za účinnosti dohody z 2. decembra 1959, teda v roku 1998 na základe uznesenia Vlády Slovenskej republiky č. 664/1991 z 19. novembra 1991. Žiadala, aby boli jej dôchodkové nároky posudzované podľa pôvodnej dohody medzi ZSSR a ČSSR a nie podľa zmluvy s Ukrajinou.

Podľa § 65 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení platnom do 31. decembra 2007 poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak bol dôchodkovo poistený najmenej 10 rokov a dovŕšil dôchodkový vek.

Navrhovateľka, narodená 23. decembra 1949, vychovala jedno dieťa.

Podľa § 65 ods. 7 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. žene, ktorá vychovala jedno dieťa a v období od 1. januára 2004 do 31. decembra 2010 dovŕšila vek 56 rokov, sa dôchodkový vek určí tak, že k veku 56 rokov sa pripočíta v roku 2005 osemnásť kalendárnych mesiacov.

Vek 56 rokov navrhovateľka dovŕšila 23. decembra 2005, s pripočítaním osemnásť mesiacov v zmysle citovaného ustanovenia dovŕšila dôchodkový vek pre vznik nároku na starobný dôchodok až 23. júna 2007.“

V ďalšej časti odôvodnenia namietaného rozsudku najvyšší súd poukázal na relevantné ustanovenia zmluvy s Ukrajinou, ktoré sú aplikovateľné na vec sťažovateľky a na tomto základe konštatoval, že „mal za preukázané, že navrhovateľke nevznikol nárok na dôchodkovú dávku v čase účinnosti dohody medzi ZSSR a ČSSR z 2. decembra 1959. Navrhovateľka presídlila na územie Slovenskej republiky v roku 1998; ku dňu presídlenia nepoberala peňažnú dávku podľa Dohody medzi Československou republikou a Zväzom sovietskych socialistických republík o sociálnom zabezpečení z 2. decembra 1959. Vzhľadom na túto skutočnosť sa na ňu článok 24 ods. 1 Zmluvy s Ukrajinou nevzťahuje a záver krajského súdu bol nesprávny. Odporkyňa preto postupovala v súlade so zákonom, keď navrhovateľke priznala starobný dôchodok podľa § 65 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. a podľa čl. 12 bod 1 a 2 Zmluvy s Ukrajinou a to v pomernej časti za obdobie poistenia, ktoré získala na území Slovenskej republiky. Za zvyšnú časť doby poistenia získanú pred presídlením na území Ukrajiny, jej patrí dôchodok určený druhou zmluvnou stranou - Ukrajinou.

Podľa článku 23 ods.3 až 6 Zmluvy s Ukrajinou v znení Dohody medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o zmene zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou platnej od 1. júla 2009 doby zabezpečenia (poistenia) získané podľa právnych predpisov zmluvných strán do 31. decembra 2001 sa považujú za doby zabezpečenia (poistenia) tej zmluvnej strany, na ktorej území mal občan k tomuto dňu trvalý pobyt.

Na žiadosť občana alebo oprávnenej osoby sa peňažné dávky prepočítajú podľa odseku 3 tohto článku.

Prepočet peňažných dávok podľa odseku 4 tohto článku možno vykonať najviac tri roky spätne, najskôr však odo dňa nadobudnutia platnosti tejto dohody.

Dohoda medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o zmene zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o sociálnom zabezpečení bola podpísaná dňa 11. októbra 2007, ratifikovaná 22. januára 2008 a platnosť nadobudla 1. júla 2009 (oznámenie č. 211/2009 Z. z.)...“.

Na tomto základe najvyšší súd „dospel k záveru, že rozhodnutie odporkyne bolo vydané na základe dostatočne zisteného skutkového stavu, v súlade so Zmluvou s Ukrajinou v znení platnom do 30. júna 2009 a považoval ho za zákonné, preto rozsudok krajského súdu zmenil a preskúmané rozhodnutie odporkyne potvrdil (§ 250ja ods. 3 v spojení s § 250i ods. 2 a § 250j ods. 1 O. s. p.).“.

Po oboznámení sa s právnou argumentáciou uvedenou v odôvodnení namietaného rozsudku najvyššieho súdu ústavný súd konštatoval, že v ňom obsiahnutá argumentácia najvyššieho súdu je vecná a presvedčivá, pričom právne závery najvyššieho súdu založené na výklade a aplikácii príslušných ustanovení zmluvy s Ukrajinou na vec sťažovateľky nemožno považovať za arbitrárne. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej vykladať a aplikovať zákony je v prvom rade v právomoci všeobecných súdov. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležité zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (I. ÚS 19/02, I. ÚS 226/03, I. ÚS 50/04).

Keďže najvyšší súd v danom prípade svoj rozsudok riadne odôvodnil a uplatnil v ňom ústavne konformný výklad príslušných ustanovení zmluvy s Ukrajinou, ako aj príslušných ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení aplikovateľnom na vec sťažovateľky, ústavný súd považuje namietaný rozsudok najvyššieho súdu z ústavného hľadiska za akceptovateľný a udržateľný a konštatuje, že

neexistuje žiadny relevantný dôvod, na základe ktorého by mohol sťažnosti sťažovateľky vyhovieť.

Navyše sťažovateľka v sťažnosti namieta, že rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu jej základného práva podľa čl. 39 ústavy, ktoré má hmotnoprávny charakter, bez toho, aby namietala aj porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, príp. iných ústavnoprocených princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, ku ktorých porušeniu primárne môže v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov dochádzať. Ústavný súd totiž v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (m. m. II. ÚS 78/05, IV. ÚS 184/05, IV. ÚS 189/07) zastáva názor, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru (a teda aj základného práva podľa čl. 39 ústavy), ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocené princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu práv podľa čl. 2, čl. 7 a čl. 22 všeobecnej deklarácie ústavný súd považoval za potrebné odkázať na svoj stabilizovaný právny názor, podľa ktorého vzhľadom na skutočnosť, že všeobecná deklarácia nebola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom (pozri čl. 7 ods. 5 ústavy a § 1 a § 4 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, pozn.), nemá tento dokument povahu prameňa práva Slovenskej republiky, ale len povahu politického dokumentu. Za daných okolností nemôže byť predmetom konania pred ústavným súdom podľa čl. 127 ústavy tá časť sťažnosti sťažovateľky, ktorou namieta porušenie práv deklarovaných vo všeobecnej deklarácii, t. j. medzinárodnom dokumente, ktorý nemá povahu prameňa práva (m. m. II. ÚS 18/97, I. ÚS 176/03, I. ÚS 18/06).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosť sťažovateľky v časti, ktorou namietala porušenie svojich práv podľa ústavy a všeobecnej deklarácie, odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Nad rámec uvedeného ústavný súd poukazuje na tú časť odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, v ktorej najvyšší súd upozorňuje sťažovateľku na „*možnosť požiadať odporkyňu (Sociálnu poisťovňu, pozn.) o prepočítanie jej starobného dôchodku od 1. júla 2009 podľa čl. 23 bod 4 Zmluvy s Ukrajinou v znení platnom od 1. júla 2009, keďže ku dňu 31. decembra 2001 mala trvalý pobyt na území Slovenskej republiky*“.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. októbra 2010